

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378.147:640

Наталія Бахмат

Кам'янець-Подільський національний

університет імені Івана Огієнка

ORCID ID 0000-0001-6248-8468

DOI 10.24139/2312-5993/2020.03-04/003-012

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто сучасні аспекти професійної підготовки педагогів до формування підприємницької компетентності учнів закладів загальної середньої освіти. З'ясовано, що формування підприємницької компетентності учнів закладів загальної середньої освіти відбувається через зміст навчального предмета, через форми, методи та технології. Установлено, що основною метою підприємницької підготовки здобувачів освіти є ознайомлення їх із підприємницькою діяльністю, формування первинних знань і вмінь. Запропоновано комплекс заходів щодо підготовки педагогів до формування підприємницької компетентності учнів закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: професійна підготовка, підприємницька діяльність, мотивація, методи активного навчання, діяльнісний підхід, особистісно орієнтований підхід.

Постановка проблеми. У процесі переходу до суспільства, де підприємницька психологія охоплює всі сфери діяльності, зміна галузевої структури економіки й перерозподіл робочої сили, одним із аспектів якого є розвиток малого бізнесу та малого підприємництва, веде за собою істотну зміну в змісті навчання випускників закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) та спеціальної підготовки педагогів до формування підприємницької компетентності.

Аналіз стану нових соціально-економічних відносин в Україні неминуче призвели до змін у всіх сферах суспільного життя, у тому числі науці, мистецтві й освіті. Перехід до ринкової економіки, відродження природних ринкових відносин висувають завдання виховання активної особистості, яка має знання в економічній та підприємницькій сферах, що прагне до цілеспрямованої реалізації своїх можливостей.

Поставлені завдання актуалізують необхідність у підготовці компетентних педагогів, здатних реалізовувати програми підприємницької освіти учнів, їх удосконалення в мінливих соціально-економічних і політичних умовах. У контексті цих вимог зростає роль підготовки педагога до формування підприємницької компетентності учня ЗЗСО, покликаною забезпечити їх підготовку до перетворювальної діяльності в суспільному виробництві. Сучасна освітня галузь інтегрує зміст підприємницької та економічної освіти, і, формуючи підприємницьку компетентність, педагогу

важливо компетентно реалізовувати в своїй професійно-педагогічній діяльності економічні знання, уміння, навички, цінності, досвід здійснення підприємницької діяльності. Ці вимоги визначають актуальність проблеми підготовки педагога до формування підприємницької компетентності учня, тому тема дослідження є актуальною й перспективною.

Аналіз актуальних досліджень. Проблему формування компетентності в сфері підприємництва на різних рівнях освіти висвітлено в наукових дослідженнях: Н. Городоцької, Т. Елісіної, Н. Шевіріна та ін. (заклади загальної середньої освіти); В. Анісімова, М. Савіної, І. Смирнова, О. Читаєв та ін. (професійно-технічна освіта); Є. Барижікової, А. Іванової, С. Куликової, М. Нікулаєвої, Л. Семущина та ін. (фаховий молодший бакалавр); М. Меліхової, Т. Обухової, І. Федорової та ін. (вища освіта).

Економічна підготовка до підприємницької діяльності представлена роботами А. Велігона, О. Смирнова, С. Чернер, Н. Шадріної та ін. Підготовка підприємців у різних сферах професійної діяльності вивчалася Н. Анохіною, М. Блюм, Р. Коробковим, М. Ньюшенковою та ін. Психологічні аспекти підготовки до підприємницької діяльності розглядалися Д. Аміряном, Л. Бурцевою, Є. Дячковою, О. Приваловою, Л. Шураєвим та ін.

Проблеми формування професійної компетентності здобувачів освіти розглядалися у працях Н. Бахмат, О. Брусенцевої, Т. Бурлаєнко, О. Гури, О. Дубініної, Л. Карташової, В. Любарець, М. Морозової, О. Мурашко, О. Постоєвої та ін.

Мета статті полягає в аналізі наукових здобутків щодо визначення сучасних вимог професійної підготовки педагогів до формування підприємницької компетентності учнів ЗЗСО. Відповідно до мети визначено такі **завдання** статті: здійснити аналіз проблеми професійної підготовки педагогів до формування підприємницької компетентності учнів ЗЗСО; уточнити сутність поняття «підприємницька компетентність»; визначити критерії сформованості підприємницької компетентності учнів ЗЗСО; систематизувати кроки щодо ефективної підготовки педагогів до формування підприємницької компетентності учнів ЗЗСО.

Методи дослідження. У представленому дослідженні ми спиралися на положення системного, компетентнісного, діяльнісного й організаційного підходів, використовували загальнонаукові принципи щодо систематизації сучасних вимог професійної підготовки педагогів до формування підприємницької компетентності учнів ЗЗСО. У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи, основними з яких є: методи аналізу та синтезу, порівняльний, термінологічний аналіз, узагальнення.

Виклад основного матеріалу. У законі України «Про повну загальну середню освіту» окреслено, що головною метою загальної середньої освіти є формування різнобічно розвиненої особистості, здатної реалізувати творчий

потенціал у динамічних соціально-економічних умовах як у власних життєвих інтересах суспільства. Реалізація цієї мети передбачає розвиток безперервної системи освіти; спадкоємність рівнів та ступенів освіти; підтримку інноваційної діяльності тощо («Про повну загальну середню освіту», 2020).

Формування підприємницької компетентності в процесі підготовки учнів є ланкою в ланцюзі неперервної системи освіти. Важливим чинником є і те, що саме на вік 14-15 років припадає початок сплеску підприємницької активності (Леонтьев, 2001), тобто прагнення підлітків займатися підприємницькою діяльністю, а схильність до підприємницької діяльності має суттєвий вплив на розвиток підприємливості.

Сучасний погляд на підприємницьку підготовку школярів як проблему формування підприємницької компетентності випускників ЗЗСО, що дозволяє інтегруватися з соціально-економічним середовищем, викликав необхідність проведення цього дослідження.

Для того, щоби молодь могла скористатися правом займатися підприємницькою діяльністю, наданою їй новою соціально-економічною системою, державою, вона повинна ще в ЗЗСО готуватися до цього вибору (стати підприємцем або найманим працівником), отримувати відповідні компетентності, тим більше, що ЗЗСО покликана передавати підростаючому поколінню соціальний досвід і готувати до життя.

Однак, дослідження в цій галузі показують, що у випускників ЗЗСО, як і раніше, не сформована позитивна мотивація до трудової діяльності в сфері малого бізнесу, до відкриття своєї справи в одній зі сфер професійної праці, вони, як і раніше, не володіють необхідним обсягом знань для самостійного самовизначення у професії.

Реальне ознайомлення молоді з підприємницькою діяльністю здійснюється, в основному, у системі позашкільної освіти, де передбачається підприємницька підготовка учнів. Крім того, відсутність іноді в педагогів спеціальних знань у сфері ринкової економіки і досвіду підприємницької діяльності також знижує ефективність навчання здобувачів освіти.

Основною метою підприємницької підготовки є ознайомлення учнів із підприємницькою діяльністю, формування первинних знань і вмінь. Найбільш значущим у навчанні є початковий досвід практичної діяльності як визначальний чинник у виборі випускниками ЗЗСО сфери професійної діяльності, пов'язаної з підприємництвом. Ми вважаємо, що цілісність підходу, що включає і знання, і вміння, і практичний досвід ефективніше – забезпечить підприємницьку підготовку старшокласників і створить умови для усвідомленого вибору підприємництва як професійного виду діяльності.

Багатогранність досліджень сутності підприємницької компетентності (економічні, соціологічні, психологічні, освітні тощо) зумовлена різностороннім характером цього явища. Економічний напрям,

як первинний у трактуванні згаданого поняття, розкривається через вивчення окремих аспектів у сфері підприємництва, тобто в працях, присвячених економічним питанням (створення бізнес-плану та власного бізнесу, ініціативність, правова обізнаність тощо). Однак, процеси глобалізації й інтеграції в сучасній науці створили передумови для значно ширшого трактування поняття «підприємницька компетентність», яке не може бути пов'язано тільки зі створенням бізнесу. Виявилось, що існують навички, які забезпечують необхідність спостереження, попереднього дослідження, передбачення, планування майбутньої ініціативи з метою її ефективного втілення. Зокрема, Б. Бірд окреслила вміння та навички, якими повинна володіти підприємлива особистість: толерантність, самоконтроль, готовність до ризику, сильна мотивація до досягнення поставленої мети, наполегливість, упевненість у своїх силах, готовність долати труднощі, прагнення до якісного виконання роботи, фахові знання, комунікабельність тощо (Bird, 1995). Як бачимо, наявний також психологічний напрям дослідження. У цьому напрямі Ю. Білова вважає, що «Підприємницька компетентність – це інтегральна психологічна якість особистості, яка проявляється в мотивованій здатності до творчого пошуку та реалізації нових ідей та дає змогу вирішувати різноманітні проблеми в повсякденному, професійному, соціальному житті» (Білова, 2013, с. 16). Сучасні зарубіжні дослідники підкреслюють важливість розуміння підприємницької компетентності як здатності до досягнення мети за допомогою інноваційних засобів. Пошук нетрадиційних та ефективних методів діяльності означає, що підприємлива особистість повинна бути креативною та передбачливою (Lans et al., 2010).

У Європейській довідковій системі (Key Competences for Lifelong Learning. A European Reference Framework) підприємницька компетентність трактується як здатність особистості втілювати ідеї у сферу економічного життя, як інтегрована якість, що базується на креативності, творчості, інноваційності, здатності до ризику, а також спроможності планувати та організовувати підприємницьку діяльність.

Формування підприємницької компетентності здобувачів освіти відбувається через зміст навчального предмета, через форми, методи та технології. Ефективність освіти залежить саме від упровадження в освітній процес таких форм, методів і технологій навчання, які створюють можливості школярам виконувати ті ролі, завдання, шукати такі розв'язки проблем, робити такі відкриття, які їм доведеться застосовувати в повсякденному житті. Інноваційні форми роботи сприятимуть формуванню підприємницької компетентності. Такі уроки можна назвати уроками з підприємницьким тлом (Гельбак, 2017).

Учителів в досягненні цілей допоможе застосування різноманітних методів навчання, за використання яких учитель забезпечуватиме практичне

застосування отриманих знань учнів. Їх можна згрупувати залежно від бажаних ефектів (рис. 1) (Гельбак, 2017):

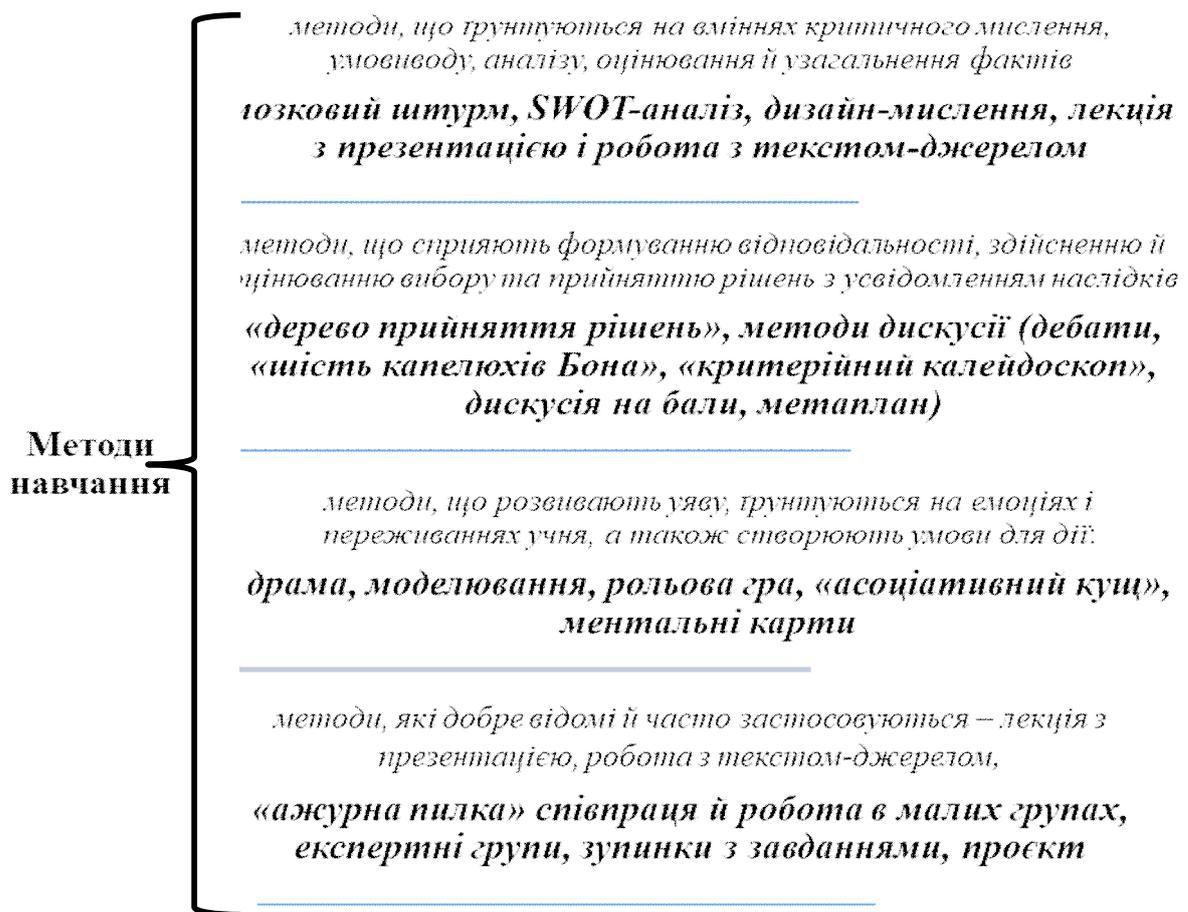

Рис. 1. Методи навчання здобувачів освіти, що забезпечують формування підприємницької компетентності.

Зазначимо, що «на початку вивчення нової теми доцільним є створення проблемної ситуації, що викличе в дітей здивування та пробудить інтерес і зацікавленість. На початковому етапі уроку бажано застосовувати нескладні інтерактивні вправи – «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Коло ідей» тощо. Повідомлення, словесно оформлене устами учнів, під час мотивації навчальної діяльності стає своєрідним «містком» для розуміння нового.

Підприємницьку компетентність варто розвивати за допомогою роботи в групах і парах. Така навчальна діяльність формує відповідальність за спільний результат, а ще навчає учнів співпрацювати – спілкуватися між собою, бути лідерами й підлеглими, дискутувати, переконувати, відстоювати власні позиції, іти на компроміс тощо.

Щоб заохотити до активності й почути думку кожного учня, слід упроваджувати такі техніки, як «Метаплан», «Продовж речення», «Оксфордські дебати», дискусії тощо. Викликають зацікавленість до вивчення предмета такі творчі завдання: «Доповни сюжет», «Лист-звернення», «Залиш останнє слово для мене» тощо.

Рекомендовано використання різних форм ігрових технологій. На уроках, де впроваджують гру, немає одноманітності, монотонності; створюються умови для всебічного розвитку дитини, її здібностей. Досить ефективними для розвитку підприємницьких якостей є рольові ігри, які допомагають учням уявити себе експертами в певній сфері, продемонструвати знання, уміння, часто здобуті завдяки методу випереджувальних завдань» (Гельбак, 2017).

Метод проєктів вважається основною технологією формування ключових життєвих компетентностей учнів, зокрема й підприємницької. Адже діти, працюючи над створенням проєктів, навчаються критично мислити, чітко усвідомлювати, де і як можна застосовувати набуті знання, генерувати нові ідеї, бути комунікабельним, постійно самовдосконалюватися.

Вибір конкретного методу, а також спосіб його реалізації залежить від того, з якою групою учнів ми працюємо. Адже групи різні щодо зацікавлень, потреб, можливостей тощо. Отже, ми повинні пізнавати учнів – зокрема через розмови з ними, спостереження й обмін думками з іншими вчителями. Крім цього, на вибір методу мають вплив такі фактори, як кількість учнів у класі, попередній досвід учнів, матеріальне середовище (напр., розташування меблів у класі) (Гельбак, 2017).

Активний пошук змісту, форм і методів навчання школярів підприємницької діяльності (основам підприємництва) має бути заснований на діяльнісному та особистісно-орієнтованому підходах. Підприємницька діяльність – це творча інноваційно-проєктна діяльність. Тому одним із шляхів реального навчання підприємництва, адекватності формування знань і підприємницької компетентності сучасним вимогам суспільного розвитку й вимогам освіти є введення в навчальну практику різноманітних методів активного навчання, що дозволяє організувати практичний складник формування підприємницької діяльності учнів.

За використання різних форм і технік у процесі формування підприємницької компетентності в учнів ЗЗСО використовується система показників: мотивація на підприємницьку діяльність; уміння вирішувати підприємницькі завдання; уміння самостійно отримувати необхідну інформацію; відповідальність; «включеність» у підприємницьку діяльність; мобільність; схильність до ризику; уміння керувати людьми; уміння доводити розпочату справу до успішного завершення; уміння чітко організувати, планувати і контролювати хід робіт; здатність установлювати ділові контакти; рівень економічної та правової підготовки в сфері підприємництва; уміння використовувати інформаційні технології для здійснення підприємницької діяльності; уміння проектувати підприємницьку діяльність; рівень розвитку індивідуальності в соціальному «Я»; ініціативність; наполегливість.

Зазначену роботу необхідно проводити вже в початковій школі, також необхідний і подальший розвиток цієї якості у старших класах, коли

відбувається активне вироблення світогляду, переконань, характеру, життєвого самовизначення, поглядів, тому відбувається розвиток підприємливості саме в середніх класах ЗЗСО.

Практична підготовленість педагога означає сформованість у нього готовності діяти в конкретній педагогічній ситуації, застосовуючи відповідні обставинам засоби, методи, прийоми діяльності. Цей параметр включає ще й такі складові, як умілість педагога та його технологічну озброєність. Останні насамперед пов'язані з виділеними етапами виховної діяльності (Прищепа, 2017). Кожен із них вимагає від учителя адекватних умінь у вигляді цілісної ієрархізованої системи та технології їх застосування з урахуванням передбачуваних і непередбачуваних виховних задач (Bird, 1995). Майстерність педагога в поєднанні з володінням сучасними технологіями дослідження, конструювання, взаємодії, контролю дає йому можливість ефективно розв'язувати основні класи виховних задач. Серед них задачі, що пов'язані з виробленням загальних стратегій виховання учнів, побудови системи відносин вихованців, громадських якостей особистості, конструюванням виховної інформації і засобів виховної взаємодії з учнями, організацією виховного процесу у вигляді сукупності практичних ситуацій, оцінюванням результатів навчальної діяльності (Унгурян та Куриш, 2016).

Виділяємо й таку складову підструктури професіоналізму діяльності педагога під час формування підприємницької компетентності учнів, як професіоналізм самовдосконалення. Цей компонент надає динамічності всій системі професійної підготовки педагога шляхом постійної самовиховної і самоосвітньої роботи (Lackeus, 2013).

Ураховуючи вищезазначене, важливим аспектом у формуванні підприємницької компетентності учнів ЗЗСО є безпосередньо підготовка педагогів до зазначеної діяльності. Пропонуємо такий комплекс заходів щодо підготовки вчителів до формування підприємницької компетентності учнів ЗЗСО:

- а) розробка та впровадження елективного курсу з формування підприємницької компетентності;
- б) організація підприємницького проєктування для вчителів у практико-інтегрованому навчанні;
- в) застосування педагогами рефлексивних крос-технологій ситуаційного центру в процесі проєктування підприємницьких ситуацій.

При цьому етапами формування підприємницької компетентності учнів ЗЗСО є:

- формування внутрішньої мотивації учнів, розуміння важливості здобутих знань, умінь і навичок;
- цілепокладання, щоб цілі навчання стали їх особистими цілями, навчання їх самостійної постановці цілей;

- активізація діяльності учнів у формуванні відповідних знань, умінь, особистісних якостей і ціннісних орієнтацій;

- організація діяльності з формування підприємницької компетентності з орієнтацією на оцінку й усвідомлення учнями результатів власної діяльності, рефлексія досягнень і недоліків з метою подальшої корекції діяльності тощо.

Отже, модернізація системи освіти виступає як невід'ємна частина інноваційного розвитку України в цілому. Увагу в цьому процесі слід приділяти не тільки підвищенню якості освітніх послуг, але й удосконаленню професіоналізму педагогів, що надають ці послуги, зокрема формуванню підприємницької компетентності учнів ЗЗСО.

Тому особливістю сучасного розвитку сфери освіти є необхідність комплексного застосування якісного підходу до професійного становлення спеціаліста під час формування та диференціюванні його компетентностей.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, сутність професійної підготовки вчителів до формування підприємницької компетентності учнів ЗЗСО полягає у формуванні особистості, яка володіє професійно орієнтованими знаннями з підприємництва та економіки, уміннями та навичками і планує досягти вершин професіоналізму в індустрії підприємництва.

Якісне навчально-методичне забезпечення й застосування різних професійно-орієнтованих форм навчання сприяє створенню умов для глибокого і повного засвоєння учнями навчального матеріалу, вирішення навчальних і ситуаційних задач підприємництва, розвитку творчих та організаторських здібностей учнів, підвищення їх комунікативної активності, умінню застосовувати ефективні форми роботи, сприяють формуванню інтересу до навчального процесу.

Перспективним напрямом для досліджень залишається створення цілісної методики формування підприємницької компетентності учнів ЗЗСО та професійна підготовка учителів для ведення даної освітньої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

- Білова, Ю. А. (2013). Поняття та структура підприємницької компетентності майбутніх фахівців економічного профілю. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*, 7 (50), 15-17. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2013_7_7 (дата звернення: 10.03.2019).
- (Bilova, Yu. A. (2013). The concept and structure of entrepreneurial competence of future economic professionals. *Updating the content, forms and methods of teaching and education in educational institutions: a collection of scientific papers. Scientific notes of Rivne State University for the Humanities*, 7 (50), 15-17).
- Гельбак, А. М. (2017). *Формування підприємливості учня як ключової компетентності для життя*. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 24 (Gelbak, A. M. (2017). *Formation of student entrepreneurship as a key competence for life*. Kropyvnytskyi, 24).

- Леонтьев, А. (2001). Дети и бизнес. *Народное образование*, 10, 171-173 (Leontiev, A. (2001). *Children and business. Public Education*, 10, 171-173).
- Про повну загальну середню освіту: Закон України від 13.07.2020 № 764-IX. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. (On full general secondary education: Law of Ukraine of 13.07.2020 № 764-IX).
- Прищеп, С. М. (2017). Шляхи формування підприємницької компетентності учнів у сучасному інформаційному суспільстві. *Наукова молодь-2017: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених (14 груд. 2017 р., м. Київ) / за ред. Спірина О. М. та Яцишин А. В. Київ: ІІТЗН НАПН України*, 353. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/gen=5Fres=5Fiitzn/2017.html> (Pryshchepa, S. M. (2017). Ways of formation of entrepreneurial competence of students in the modern information society. *Scientific youth-2017: collection of materials of the V All-Ukrainian scientific-practical conference of young scientists (December 14, 2017, Kyiv) / ed. by Spirina O. M. and Yatsyshyn A. V. Kyiv: IITZN NAPS of Ukraine*, 353).
- Про основні компетенції для навчання протягом усього життя: рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 18 грудня 2006 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975 (On core competences for lifelong learning: Recommendation 2006/962 / EU of the European Parliament and of the Council (EU) of 18 December 2006).
- Унгурян, І., Куриш, Н. (2016). Формування ключової компетентності підприємливості та ініціативності у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*, 2, 99-102. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2016_2_18 (Ungurian, I., Kurysh, N. (2016). Formation of key competence of entrepreneurship and initiative in the educational process of a secondary school. *Pedagogical innovations: ideas, realities, perspectives*, 2, 99-102).
- Bird, B. (1995). Towards a theory of entrepreneurial competency. In J. A. Katz, R. H. Brockhaus (Ed.), *Advances in entrepreneurship, firm emergence and growth*. Greenwich: CT: JAI Press, 51-72.
- Lackeus, M. (2013). *Developing entrepreneurial competencies. An action-based approach and classification in entrepreneurial education*. Chalmers University of Technology, Gothenburg, Sweden. URL: <http://vcplista.com/wp-content/uploads/2013/11/Lackeus-Licentiate-Thesis2013-DevelopingEntrepreneurial-Competencies.pdf>.
- Lans, T., Biemans, H., Mulder, M., Verstegen, J. (2010). Self-awareness of mastery and improvability of entrepreneurial competence in small businesses in the agrifood sector. *Human Resource Development Quarterly*, 21 (2), 147-168. DOI: 10.1002/hrdq.20041.

РЕЗЮМЕ

Бахмат Наталья. Подготовка педагогов к формированию предпринимательской компетентности учащихся учреждений общего среднего образования.

В статье рассмотрены современные аспекты профессиональной подготовки педагогов к формированию предпринимательской компетентности учащихся учреждений общего среднего образования. Установлено, что формирование предпринимательской компетентности учащихся учреждений общего среднего образования происходит через содержание учебного предмета, через формы, методы и технологии. Установлено, что основной целью предпринимательской подготовки учащихся учреждений общего среднего образования является ознакомление их с предпринимательской деятельностью, формирование первичных

знаний и умений. Предложен комплекс мероприятий по подготовке педагогов к формированию предпринимательской компетентности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, предпринимательская деятельность, мотивация, методы активного обучения, деятельностный подход, личностно ориентированный подход.

SUMMARY

Bakhmat Nataliia. Preparation of teachers for the formation of entrepreneurial competence of students of general secondary education institutions.

The article considers modern aspects of professional training of teachers for the formation of entrepreneurial competence of students of general secondary education. It was found that formation of entrepreneurial competence of students of general secondary education institutions occurs through the content of the subject, through forms, methods and technologies. It is established that the main purpose of entrepreneurial training of students of general secondary education institutions is to acquaint them with entrepreneurial activity, formation of basic knowledge and skills. It is outlined that integrity of the methodological approach to professional training of teachers to the formation of entrepreneurial competence of students of general secondary education institutions, which includes knowledge, skills and practical experience more effectively – will provide entrepreneurial training for high school students and create conditions for conscious choice of entrepreneurship.

The modern requirements to professional training of teachers are analyzed; the meaning of the concept of "entrepreneurial competence" is clarified, which is an integral psychological quality of personality, manifested in a motivated ability to creatively seek and implement new ideas and allows solving various problems in everyday, professional, social life. The criteria for the formation of entrepreneurial competence of students of general secondary education institutions are determined. A set of measures for the preparation of teachers for the formation of entrepreneurial competence of students of general secondary education institutions, namely: development and implementation of an elective course on the formation of entrepreneurial competence; organization of entrepreneurial design for teachers in practice-integrated learning; application by teachers of reflective cross-technologies of the situation center in the process of designing business situations.

Key words: professional training, entrepreneurial activity, motivation, methods of active learning, activity approach, personality-oriented approach.

УДК 378.091.31-059.1:[811.111'36:005.336.2

Оксана Даниленко

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ORCID ID 0000-0003-3937-9110

DOI 10.24139/2312-5993/2020.03-04/012-026

САМОСТІЙНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПІСЛЯ НІМЕЦЬКОЇ

У статті розглядається питання самостійної роботи з формування продуктивної граматичної компетентності майбутніх учителів, які вивчають англійську мову як другу іноземну мову. Відзначено, що необхідність удосконалення продуктивної граматичної компетентності з другої іноземної мови зумовлює пошук ефективних стратегій навчання, здатних сприяти розвитку автономії студентів